

PODPIS ZAUFANY

MICHAŁ

PENO

28.04.2026 14:25:51 GMT+020

Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

AUTOREFERAT

dr Michał Peno

Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński

Dyscyplina: nauki prawne

Szczecin 2026

1. Imię i nazwisko

Michał Peno

ORCID 0000-0001-9905-3783

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Dnia 27 czerwca 2009 r. ukończyłem stacjonarne studia magisterskie na kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, uzyskując tytuł zawodowy magistra, studiowałem w ramach rozszerzonego indywidualnego programu studiów. Praca magisterska: *Prawo karne: kryzys czy ewolucja*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Marian Filar.

Dnia 17 stycznia 2014 r. uzyskałem stopień naukowy doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawo (specjalność: filozofia prawa), nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego na podstawie rozprawy doktorskiej: *Pojmowanie odpowiedzialności w prawie i prawoznawstwie na tle współczesnej filozofii odpowiedzialności*. Promotorem rozprawy był dr hab. prof. US Stanisław Czepita.

Uzupełniając wskazuję, że w 2014 r. ukończyłem studia podyplomowe „Nauka i religia” na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, zaś w 2022 r. – studia podyplomowe z rachunkowości i podatków w WSB-NLU (Nowy Sącz) oraz kurs i uprawnienia do zasiadania w radach nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa.

W roku 2022 ukończyłem studia magisterskie na kierunku socjologia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego podejmując się seminarium i sporządzenia pracy magisterskiej w obszarze badań jakościowych w socjologii prawa (prawa pacjenta). Ukończenie studiów socjologicznych pozwoliło na poszerzenie instrumentarium badawczego o narzędzia z zakresu socjologii prawa i socjologii jakościowej, co znalazło bezpośrednie przełożenie na warsztat metodologiczny osiągnięcia habilitacyjnego. Podjąłem też magisterskie studia filozoficzne w r.a. 2023.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

- **2009–2011** – uczestnik studiów doktoranckich, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.
- **2010–2011** – prowadzenie zajęć dydaktycznych na WPiA US (umowa cywilnoprawna).
- **2011–2014** – asystent, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (Katedra Teorii i Filozofii Prawa).
- **od 2014 r.** – adiunkt, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (d. Katedra Teorii i Filozofii Prawa; obecnie Zespół Teorii, Filozofii i Ekonomicznej Analizy Prawa, jestem też w Zespole Badawczym Prawnej Ochrony Rodziny).

Uzupełniając informuję, że od 2025 r. jestem zatrudniony na stanowisku dyrektora Departamentu Prawa Cywilnego i Gospodarczego w Ministerstwie Sprawiedliwości. Pełnię ponadto funkcję członka Sądu Polubownego przy Komisji Nadzoru Finansowego. Stanowisko w administracji publicznej umożliwiło mi rozwijanie badań nad legislacją i stosowaniem prawa w bezpośrednim kontakcie z praktyką oraz gościnne uczestnictwo w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego oraz pracę ekspercką dla UNCITRAL-u oraz innych podmiotów.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.)

4.1. Wskazanie osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wskazuję autorską monografię z zakresu teorii i filozofii prawa, sytuowaną w nurcie *Law and Literature* (Prawo i literatura, jako obszar estetyki prawa):

Michał Peno, *Prawo, literatura i egzystencjalizm – studium nad twórczością Alberta Camusa i Franza Kafki*, Universitas, Kraków 2025, ss. 416.

Recenzenci wydawniczy:

- prof. dr hab. Kamil Zeidler – Kierownik Katedry Teorii i Filozofii Państwa i Prawa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego;
- dr hab. Katarzyna Jaworska – Instytut Literatury i Nowych Mediów Uniwersytetu Szczecińskiego.

Monografia bada twórczość Alberta Camusa i Franza Kafki jako egzystencjalną literaturę prawniczą, traktując ją jako źródło wiedzy o prawie niebędącej kodyfikowaną, lecz immanentnie doświadczeniową i narracyjną. W świetle przeprowadzonych analiz prawo w doświadczeniu jednostki często przybiera formę absurdu, przemocy lub alienacji, a jednocześnie stwarza możliwość buntu, autonomii i odzyskania autentyczności. Centralną kategorią operacyjną monografii jest norma życiowa stanowiąca normatywny punkt odniesienia wyrastający z konkretnej egzystencji, stanowiący kryterium oceny prawa pozytywnego i mechanizm jego „udomowienia”. Drugą kluczową kategorią jest prawnik egzystencjalista – typ idealny prawnika jako tłumacza między językiem systemu a sytuacją adresata. Na gruncie tych kategorii monografia formułuje w części syntetycznej zasadę ograniczonej formalności (minimalny nomos: tyle procedury, ile konieczne do ochrony egzystencji) oraz, w odniesieniu do współczesnych problemów algorytmizacji prawa, postulat epikeicznej korekty decyzji algorytmicznych i standardu wyjaśnialności jako wymogu humanizacji zautomatyzowanego stosowania prawa.

4.2. Uzasadnienie wyboru tematu. Wskazanie celu pracy oraz metod badawczych

Uzasadnienie wyboru tematu. Obszar szeroko pojmowanej egzystencjalnej filozofii prawa, choć rozwijany w drugiej połowie XX w. (w Polsce raczej tylko wzmiankowany, natomiast znajdujący swoje odzwierciedlenie zwłaszcza w pracach niemieckojęzycznego kręgu nauk prawnych), współcześnie uległ w prawoznawstwie znacznemu ograniczeniu. Podejścia egzystencjalne pojawiają się w polskim piśmiennictwie filozoficznoprawnym rzadko i mają charakter marginalny. Twórczość Alberta Camusa i Franza Kafki doczekała się wprawdzie licznych opracowań w kontekście literackim, filozoficznym i etycznym,

jednak w polskiej nauce prawa nie istniała dotychczas monografia systematycznie analizująca te dzieła w nurcie *Law and Literature*, jako projekt egzystencjalnej filozofii prawa. Istniejące polskie prace z zakresu *Law and Literature* mają charakter zbiorowy lub przeglądowy i nie podejmują systematycznej egzystencjalnej filozofii prawa poprzez hermeneutyczną lekturę obu autorów, ani żadnych takich autorów, którzy są z egzystencjalizmem powiązani. Niniejsza monografia wypełnia tę lukę.

Dobór Camusa i Kafki uzasadniają dwa względy: (1) twórczość obu autorów zawiera szczególnie wyraziste modele proceduralności, opresji instytucjonalnej i moralnej ambiwalencji prawa oraz schematy czy wzorce ról społecznych i postaw prawniczych; (2) zestawienie perspektywy absurdu, buntu i miary (Camus) z perspektywą hiperproceduralności, deficytów komunikacyjnych i nieprzejrzystości prawa (Kafka) pozwala na zbudowanie wielowymiarowego aparatu pojęciowego egzystencjalnej filozofii prawa. Zbliżenie obu autorów ma charakter modelowy i służy wyprowadzeniu kategorii o walorze nie wyłącznie opisowym, ale normatywno-krytycznym.

Monografia osadzona jest w nurcie badawczym *Law and Literature*, który w polskiej nauce prawa uzyskał status ugruntowanego metodologicznie kierunku badawczego. Jego legitymizację w ramach dyscypliny nauki prawne potwierdzają przede wszystkim prace Kamila Zeidlera, w szczególności monografia *Estetyka prawa* (Gdańsk 2018), w której estetyka prawa — obejmująca badania nad relacją prawa i literatury — została scharakteryzowana jako pełnoprawny człon filozofii prawa, obok ontologii, aksjologii, logiki i epistemologii prawa. Zbiorowa monografia *Prawo i literatura. Parerga* (red. J. Kamień, J. Zajadło, K. Zeidler, Gdańsk 2019) systematyzuje pole badawcze, proponując poszerzoną taksonomię obejmującą m.in. *Law in Literature*, *Law as Literature* oraz *Literature as Law*. Jerzy Zajadło wprost określił estetykę jako „zapomniany piąty człon filozofii prawa” (RPEiS 2016, nr 4), postulując jej równorzędny status wobec tradycyjnych działów ogólnej refleksji nad prawem. Na gruncie międzynarodowym nurt ten posiada ugruntowaną tradycję badawczą, sięgającą prac Jamesa Boyda White'a (*The Legal Imagination*, 1973), Roberta Covera (konceptcja nomosu i narracji), Marthy Nussbaum (literatura jako medium wyobraźni moralnej i sprawiedliwości), Richarda Posnera oraz Roberta Weisberga, a w nowszej literaturze — Julie S. Peters (zwrot performatywny), Jeanne Gaakeer oraz redaktorów *The Oxford Handbook of Law and*

Humanities (2020). Monografia korzysta z tych tradycji, lokując się przede wszystkim w trybie *Law in Literature* — rekonstrukcji doświadczeń prawnych z tekstów literackich — z wykorzystaniem elementów *Law as Literature* (narracyjność i retoryczność praktyk prawniczych) oraz *Law through Literature* (formacyjna funkcja literatury dla wrażliwości prawniczej).

Istotnym kontekstem monografii jest również niemieckojęzyczna tradycja egzystencjalnej filozofii prawa, rozwijana w drugiej połowie XX w. przez Wernera Maihofera (*Recht und Sein*, Frankfurt am Main 1954) i Georga Cohna (*Existentialism and Legal Science*, New York 1967). Maihofer, pozostając pod wpływem Heideggera, proponował ujęcie prawa jako wyznacznika ludzkiej egzystencji, osadzonego w fenomenologicznej „naturze rzeczy” (*Natur der Sache*). Cohn z kolei, odwołując się do Kierkegaarda i Sartre’a, kwestionował zdolność ogólnych reguł do rozstrzygnięcia jednostkowego przypadku i postulował, by prawo odnajdywać w indywidualnym zdarzeniu — w autentycznym byciu. Na ten kontekst w literaturze polskiej zwracał uwagę Tomasz Gizbert-Studnicki. Już Gustav Radbruch pisał, że „prawo może posługiwać się sztuką, a sztuka prawem” (*Filozofia prawa*, s. 116), antycypując tezę o poznawczej funkcji literatury w refleksji nad prawem. Niniejsza monografia nawiązuje do tej tradycji, lecz przekracza ją w dwóch kierunkach: po pierwsze, nie ogranicza się do aplikacji gotowych kategorii filozoficznych (jak u Maihofera czy Cohna), lecz wyprowadza własne kategorie z analizy literackiej; po drugie, rozciąga perspektywę egzystencjalną na problematykę algorytmizacji prawa, formułując postulaty dla epoki postegzystencjalnej.

Cele pracy

Najbardziej podstawowa teza tej książki głosi, że ogólna refleksja nad prawem prowadzona na podstawie dzieł literackich Camusa oraz Kafki, jako autorów zaliczonych do egzystencjalizmu, wzbogaca filozofię prawa o nową wiedzę na temat pochodzenia, natury prawa, teleologii prawa oraz aksjologii prawa. Cel zasadniczy monografii polega na rekonstrukcji egzystencjalnych modeli doświadczenia prawnego zawartych w twórczości Camusa i Kafki oraz na wyprowadzeniu z tych modeli operacyjnych kategorii filozoficzno-prawnych użytecznych dla teorii prawa, etyki zawodów prawniczych i teorii legislacji. Cele szczegółowe obejmują: (1) metodologiczne ugruntowanie badań *Law and Literature* jako instrumentu poznania prawniczego (nie literaturoznawczego); (2)

identyfikację i charakterystykę zjawisk hiperproceduralności i deficytów komunikacyjnych instytucji prawnych na gruncie analizowanych narracji; (3) wyprowadzenie kategorii normy życiowej i prawnika egzystencjalisty jako narzędzi analizy i oceny prawa oraz sformułowanie zasady ograniczonej formalności (minimalny *nomos*); (4) aplikację wypracowanych kategorii do współczesnych problemów algorytmizacji prawa, decyzji na jego podstawie podejmowanych i w przestrzeni polityk publicznych.

Metody badawcze. Praca mieści się w nurcie *Law and Literature*, w którym literatura jest traktowana nie metaforycznie, lecz operacyjnie: jako praktyka wytwarzania sensu, która spotyka się z prawem w doświadczeniu egzystencji. Literatura nie ilustruje prawa – powołuje do życia mikronomosy, porządki obowiązywania, w których gest, formuła i milczenie znaczą tyle co norma. Metodologia monografii obejmuje dwa główne poziomy analizy: (a) analizę literacką, skupioną na języku, narracji, konstrukcji świata przedstawionego w badanych dziełach i sposobach ukazywania władzy, przymusu oraz alienacji; (b) analizę filozoficzną, odnoszącą się do egzystencjalnych i absurdystycznych kategorii filozoficznych obecnych w omawianych tekstach. Zastosowane metody odwołują się do metody hermeneutycznej (bliskie czytanie tekstów literackich), ramy fenomenologicznej (analiza doświadczenia podmiotu w sytuacji prawnej), a także wyprowadzanie wniosków normatywnych z rekonstrukcji modeli instytucji i ról, a w rozdziale 4. – metodę komparatystyczną (zestawienie kategorii camusowskich i kafkowskich z aparatem pojęciowym pozytywizmu prawniczego i jusnaturalizmu). Metodę historyczno-prawną zastosowano w celu zarysowania rozwoju egzystencjalnej filozofii prawa w XX w. oraz umiejscowienia monografii w tym kontekście.

W pracy przyjęto trzy komplementarne perspektywy interpretacyjne. Po pierwsze, perspektywę filozoficznoprawną, w której literatura staje się źródłem namysłu nad ontologią, teleologią i aksjologią prawa, pozwalając uchwycić jego sens w wymiarze egzystencjalnym i konkretnym doświadczeniu jednostki. Po drugie, perspektywę etyczną, bliską ujęciu Marthy Nussbaum, zgodnie z którą dzieło literackie może być traktowane jako zapis postaw moralnych, konfliktów i dylematów człowieka. Po trzecie, perspektywę krytyczną, w której literatura służy opisowi oraz diagnozie nowoczesnego

świata, odsłaniając kryzys sensu, rozpad dawnych porządków i związane z tym wyzwania dla współczesnego myślenia o prawie, podmiotowości i odpowiedzialności.

W analizach przeprowadzonych w niniejszej książce wykorzystano narzędzia właściwe dla nurtu prawa i literatury, w szczególności:

- Analizę narracyjną – ujmującą literackie fabuły jako struktury normatywne oraz sposoby wyrażania prawnej kondycji człowieka.
- Analizę języka i stylu literackiego – uwzględniającą wpływ metafor, rytmu i konstrukcji zdaniowej na obraz prawa, przymusu i alienacji. Styl literacki traktowany jest tu jako istotny nośnik sensu normatywnego.
- Hermeneutykę egzystencjalną – opartą na interpretacji doświadczenia prawa z perspektywy podmiotu egzystującego w świecie życia. W tym zakresie wykorzystano inspiracje kategorią świata życia, ujmując prawo jako element rzeczywistości przeżywanej.
- Analizę kontekstową – uwzględniającą historyczno-kulturowe uwarunkowania powstania i recepcji badanych utworów, podporządkowaną jednak zasadniczemu celowi pracy, jakim jest rekonstrukcja doświadczenia prawa w narracjach egzystencjalnych.

Zastosowane narzędzia pozwoliły uchwycić literaturę jako autonomiczne źródło wiedzy o prawie, także współtworzące alternatywne, narracyjne formy rozumienia normatywności (prawa), a nie tylko ilustrujące teorię.

Praca ma charakter prawniczy: jej przedmiotem jest prawo jako porządek normatywny i instytucjonalny (władza, procedura, język, odpowiedzialność, przemoc decyzji), zaś analiza literacka służy wyłącznie jako narzędzie uzyskiwania wiedzy o prawie, nie jako cel autonomiczny.

Tezy badawcze. W monografii sformułowano i weryfikowano osiem tez badawczych (P1–P8):

- **(P1)** Twórczość Camusa i Kafki, odczytywana jako egzystencjalna literatura prawnicza, przyjmuje wobec nowoczesności nastawienie krytyczne, kontestując

oświeceniowe wzorce racjonalności i przesuwając akcent na egzystencję, „świat życia” i wewnętrzne przekonania podmiotu stojącego wobec prawa.

- **(P2)** Relacja egzystencji do władzy i prawa ma charakter doświadczenia wewnętrznego, a jej „realność” ujawniają sytuacje graniczne; „bunt” w rozumieniu Camusa nie jest anarchią, lecz odpowiedzialnością za drugiego i formą moralnej korekty systemu.
- **(P3)** Państwo i prawo funkcjonują w analizowanej literaturze jako „maszyna”: złożony mechanizm redukujący relacje międzypodmiotowe do układu dominacji i czyniący z jednostki przedmiot, nie partnera.
- **(P4)** Głównym zjawiskiem prawnym opisywanym przez literaturę egzystencjalną jest kolonizacja egzystencji przez esencję – konkretnego przez ogólne, jednostkowego przez ilościowe – która stanowi źródło krytyki formalizmu prawniczego niesprowadzalnej ani do pozytywizmu, ani do jusnaturalizmu.
- **(P5)** Prawo zachowuje legitymizację egzystencjalną tylko wtedy, gdy spełnia wymóg „minimum *nomos*”: tyle formy, ile niezbędne do ochrony egzystencji adresata, zaś kategoria „normy życiowej” stanowi miarę, za pomocą której adresat rozlicza prawo pozytywne.
- **(P6)** W relacji prawnik–adresat normy istnieją nieusuwalne bariery komunikacyjne; wzorcową odpowiedzią na nie jest postawa „prawnika egzystencjalisty” jako tłumacza od „tekstu prawnego” do „normy życiowej” adresata.
- **(P7)** Aksjologia „miary” wyprowadzona z twórczości Camusa dostarcza kryterium krytyki przekroczeń władzy karzącej i uzasadnienia odwołania się do sprawiedliwości naprawczej jako alternatywy dla nadmiernej formalizacji reakcji na przestępstwo.
- **(P8)** Kategorie egzystencjalizmu prawniczego zachowują aktualność i zyskują nowe pola aplikacji w epoce algorytmizacji i sztucznej inteligencji, co uzasadnia postulat epikeicznej translacji decyzji algorytmicznych jako wymogu humanizacji zautomatyzowanego stosowania prawa.

4.3. Treść pracy i jej struktura

Praca liczy 416 stron i składa się z Wprowadzenia, czterech rozdziałów merytorycznych, Wniosków Końcowych oraz bibliografii.

Wprowadzenie zawiera uzasadnienie wyboru tematu, sformułowanie tez badawczych P1–P8, opis zastosowanych metod oraz przegląd stanu badań w nurcie *Law and Literature* w Polsce i za granicą. Wskazano tu na lukę w polskim piśmiennictwie filozoficznoprawnym i określono wkład monografii do jej wypełnienia.

Rozdział 1. Prawo i literatura spełnia funkcję metodologiczno-kontekstową. Omówiono w nim: (a) genezę i główne kierunki nurtu *Law and Literature* w ujęciach kanonicznych (J. B. White, R. Posner, R. Weisberg, M. Nussbaum, R. Cover) oraz nowszych (J. S. Peters, J. Gaakeer, M. Del Mar); (b) sześć osi sporów metodologicznych nurtu, ze szczególnym uwzględnieniem granic poznawczego (nie ornamentacyjnego) użycia literatury w prawoznawstwie; (c) egzystencjalizm i filozofię absurdu jako literackie konteksty prawa, z omówieniem recepcji Kafki i Camusa w tradycji filozoficzno-prawnej; (d) egzystencjalną filozofię prawa od prawoznawstwa do literatury, z zarysem polskiej recepcji nurtu. Rozdział wyznacza ramy dalszych analiz i uzasadnia tezę P1.

Rozdział 2. Analiza egzystencjalnych narracji Camusa i Kafki stanowi zasadniczy korpus analityczny monografii. Poddano w nim egzystencjalnej analizie prawniczej dzieła Kafki (*Proces*, *Zamek*, *W kolonii karnej*) oraz Camusa (*Obcy*, *Mit Syzyfa*), ujmując je łącznie jako modele struktur prawnych i instytucjonalnych. Dobór korpusu uzasadniony jest obecnością kluczowych kategorii egzystencjalnych (bunt, absurd, alienacja, śmierć) krzyżujących się z doświadczeniem normatywności (prawo, przemoc, intuicja moralna). Rozdział ten analizuje: (a) nowoczesność i literaturę egzystencjalną jako krytykę prawa; (b) podstawowe struktury prawa w ujęciu literackim – władzę, kolonizację egzystencji przez esencję, reguły prawne i autorytet prawa jako przedmiot wiary; (c) ciało i świat w literackim obrazie prawa; (d) prawo i komunikację w narracji egzystencjalnej; (e) moralność prawa jako etykę sytuacyjną i egzystencjalny wybór. Kluczowym wynikiem jest identyfikacja zjawiska „hiperproceduralności” jako stanu, w którym procedura traci funkcję służebną wobec sprawiedliwości i staje się wartością samoistną, oraz kategoria „machiny instytucjonalnej” jako typ idealny systemu prawnego

niezdolnego do komunikacji z egzystencją adresata. Wyniki rozdziału weryfikują tezy P2, P3, P4 i P6.

Rozdział 3. Egzystencjalna literacka filozofia prawa – synteza i projekt moralny pełni funkcję systematyzującą i normatywną. W pierwszej części sformułowano propozycję egzystencjalnej filozofii prawa jako programu reformy moralnej na podstawie twórczości Camusa i Kafki. Wyróżniono dwa fundamentalne wymiary tej propozycji: (a) manifestację egzystencji i humanizm jako wyjściową wartość krytyczną; (b) normę życiową jako centralną kategorię operacyjną wyrastającą z konkretnej egzystencji, stanowiącą kryterium oceny norm pozytywnych i mechanizm ich „udomowienia”. Z normy życiowej wyprowadzono zasadę ograniczonej formalności (minimalny *nomos*), zgodnie z którą prawo powinno posługiwać się tylko tą miarą procedury, jaka jest niezbędna do ochrony człowieka. W drugiej części rozdziału podjęto zagadnienie buntu i wyzwań prawnika egzystencjalisty jako tłumacza między językiem systemu a normą życiową adresata. Aksjologia „miary” wyprowadzona z twórczości Camusa dostarcza kryterium krytyki przekroczeń władzy karzącej i wskazuje sprawiedliwość naprawczą jako kierunek reform. Wyniki rozdziału weryfikują tezy P5, P6 i P7.

Rozdział 4. Postegzystencjalizm a perspektywy współczesnego prawa pełni funkcję domknięcia wcześniejszych analiz i otwarcia na współczesność. Omówiono w nim: (a) pojęcia „postegzystencji” i „postegzystencjalizmu” jako ramy opisu doświadczenia jednostki wobec decyzji algorytmicznych systemów i instytucji; (b) technicyzację jako nową formę mechanizacji struktur władzy, reprodukującą kafkowską hiperproceduralność w środowisku cyfrowym; (c) filozofię zmiany w ujęciu postegzystencjalistycznym, ze szczególnym uwzględnieniem buntu i polityczności jako kategorii reformatorskich; (d) zasadę gwarancji bezpośrednich interakcji międzyludzkich jako podstawową zasadę (post)egzystencjalnej wizji prawa, wyznaczającą aksjologiczny kierunek regulacji w dobie algorytmizacji. Sformułowano postulat standardu wyjaśnialności i „epikeicznej translacji” decyzji algorytmicznych jako wymogu humanizacji zautomatyzowanego stosowania prawa. Wyniki rozdziału weryfikują tezę P8 oraz aplikatywnie wszystkie wcześniejsze.

Wnioski Końcowe: Egzystencjalizm – postegzystencjalizm – człowiek wobec prawa syntetyzują wyniki badań w dwóch planach. Plan pierwszy to zestawienie weryfikacji tez

P1–P8 oraz wskazanie oryginalnego wkładu monografii do dyscypliny nauki prawne: zdefiniowanie kategorii *normy życiowej* i *prawnika egzystencjalisty* jako operacyjnych narzędzi teorii i filozofii prawa oraz sformułowanie zasady ograniczonej formalności (minimalny nomos). Plan drugi to zarysowanie perspektywy *postegzystencjalizmu prawniczego* jako kierunku dalszych badań: pojęcia „postegzystencji” i „kafkowskiej hiperproceduralności algorytmów” służą diagnozowaniu warunków, w których zautomatyzowane stosowanie prawa reprodukuje mechanizm dehumanizacji opisany przez Kafkę. Rozdział formułuje także postulaty dla teorii wykładni (epikeiczna translacja normy na sytuację adresata), etyki zawodów prawniczych (postawa prawnika egzystencjalisty jako standard deontologiczny) oraz teorii legislacji (zasada ograniczonej formalności, tj. minimalny nomos, jako wskaźnik inflacji regulacyjnej).

4.4. Wskazanie wyników końcowych badań

Poniżej zestawiam główne wyniki badań (W1–W8) w odpowiedniości do tez P1–P8 sformułowanych we Wprowadzeniu do monografii. Wyniki strukturyzują dwie kategorie operacyjne rozwinięte w monografii: (1) *norma życiowa* — normatywny punkt odniesienia wyrastający z konkretnej egzystencji; (2) *prawnik egzystencjalista* — typ idealny prawnika jako tłumacza między językiem systemu a sytuacją adresata. Na gruncie tych kategorii w części syntetycznej monografii sformułowano ponadto zasadę ograniczonej formalności (minimalny nomos): tyle procedury, ile konieczne do ochrony egzystencji adresata.

W świetle przeprowadzonych badań wyłania się autorski model filozoficzno-literackiej refleksji nad prawem. Zakłada on odczytywanie literatury egzystencjalnej jako źródła wiedzy o prawie. Jest to wiedza nie kodyfikowana, ale immanentnie doświadczeniowa i narracyjna.

W1 (P1). Wykazano, że twórczość Camusa i Kafki, odczytywana jako egzystencjalna literatura prawnicza, systematycznie kontestuje oświeceniowy wzorzec racjonalności jako jedynej instancji legitymizującej prawo. Egzystencja jednostkowa, niepowtarzalna i autentyczna, nie daje się ująć w kategorii „podmiotu prawa”, zaś centralną figurą w tak zarysowanej filozofii prawa staje się prawnik egzystencjalista, a normatywnym punktem

odniesienia – normy życiowe odkrywane w procesie egzystencji, nie narzucone przez system. Teza ta została więc potwierdzona.

W2 (P2). Wykazano, że relacja egzystencji do władzy ma w rdzeniu charakter wewnętrzny; jej „realność” ujawniają sytuacje graniczne. Konsekwencją jest rozumienie „buntu” jako odpowiedzialności za drugiego i wymogu moralnej korekty systemu, co posiada bezpośrednie przełożenie na filozofię prawa w zakresie uzasadnienia prawa do oporu i granic władzy. Teza także uzyskała potwierdzenie.

W3–W4 (P3–P4). Wykazano, że „maszyna” instytucji prawnej redukuje relacje międzypodmiotowe do układu dominacji, zaś centralnym mechanizmem tej redukcji jest „kolonizacja egzystencji przez esencję” – konkretnego przez ogólne. Stanowi to źródło krytyki formalizmu prawniczego niesprowadzalnej ani do pozytywizmu, ani do jusnaturalizmu, co wyznacza oryginalny wkład monografii do debat w filozofii prawa. Tezy P3 i P4 można więc uznać za potwierdzone.

W5 (P5). Sformułowano zasadę ograniczonej formalności („minimalny nomos”): tyle formy, ile niezbędne do ochrony egzystencji adresata. Zasada ta operacjonalizuje kryterium inflacji regulacyjnej: prawo traci legitymizację egzystencjalną, gdy procedura produkuje przymus oderwany od sensu. Norma życiowa pełni tu funkcję kryterium „udomowienia” prawa pozytywnego. Teza P5 w ten sposób zostawała potwierdzona.

W6 (P6). Zidentyfikowano i opisano bariery komunikacyjne w relacji prawnik–adresat normy. Kategoria „prawnika egzystencjalisty” operacjonalizuje postulat humanizacji stosowania prawa: jako metoda tłumaczenia systemu na język normy własnej adresata, powstrzymywania hiperproceduralności i uzasadniania wyboru racji. Wynik ten ma bezpośrednie znaczenie dla etyki zawodów prawniczych. Teza P6 jest potwierdzona.

W7 (P7). Aksjologia „miary” wyprowadzona z twórczości Camusa dostarcza uzasadnienia krytyki kary śmierci i dożywocia oraz wskazuje sprawiedliwość naprawczą jako kierunek reform – wynik rozwijany samodzielnie w odrębnej monografii (2024). Postulat ten jest krytykowany w ramach nauk prawnych i wchodzi w dialog z pozytywistyczną filozofią karania. Także i ta teza została potwierdzona.

W8 (P8). Wykazano aktualność egzystencjalizmu prawniczego w epoce algorytmizacji. Pojęcia „postegzystencji” i „postegzystencjalizmu” opisują sytuację, w której decyzje

algorytmiczne reprodukuja kafkowską hiperproceduralność. Sformułowany postulat epikeicznej translacji decyzji algorytmicznych jest bezpośrednio aplikowalny w regulacji sztucznej inteligencji i w teorii prawa administracyjnego. Wszystko to czyni tezę P8 potwierdzoną.

Wyniki W1–W8 nie mają charakteru wyłącznie postulatywnego, bowiem dostarczają kryteriów krytykownalnych i testowalnych w ramach nauk prawnych, wchodzą w dialog z istniejącymi stanowiskami (w tym z koncepcją normatywności w ujęciu pozytywistycznym, wobec której kategoria normy życiowej stanowi alternatywę egzystencjalną, nie opozycję) oraz z dotychczasowymi ujęciami *Law and Literature* (wobec których praca proponuje konsekwentne rozróżnienie poznawczego i ornamentacyjnego użycia literatury w prawoznawstwie).

W tym sensie monografia nie ogranicza się do rekonstrukcji wybranych motywów literackich, lecz formułuje propozycję metodologiczną dla współczesnego prawoznawstwa: pokazuje, w jaki sposób literatura może dostarczać intersubiektywnie kontrolowalnej wiedzy o prawie jako doświadczeniu, a zarazem wskazuje możliwość zastosowania tak wypracowanych kategorii do analizy nowych form władzy, w szczególności decyzji algorytmicznych i zautomatyzowanych procedur stosowania prawa.

Z przeprowadzonych badań wynikają postulaty *de lege ferenda*, choć oczywiście ujmowane w kategoriach filozoficzno-prawnych. sformułowane w części syntetycznej monografii. W zakresie teorii wykładni będzie to zwłaszcza postulat epikeicznej korekty normy w jej stosowaniu do sytuacji adresata, wymagający, by uzasadnienie rozstrzygnięcia prawnego było komunikowalne, proporcjonalne i osadzone w doświadczeniu strony. W zakresie etyki zawodów prawniczych: postawa prawnika egzystencjalisty jako standard deontologiczny – zdolność tłumaczenia języka systemu na normę życiową adresata i zatrzymywania hiperproceduralności tam, gdzie pusta forma produkuje przymus oderwany od sensu. W zakresie teorii legislacji: zasada ograniczonej formalności (minimalny nomos) jako kryterium oceny prawa – prawo powinno posługiwać się tylko taką miarą procedury, jaka jest niezbędna do ochrony człowieka, a podatność prawa na przyjęcie za własne przez adresata stanowi o jego poprawności. W zakresie regulacji sztucznej inteligencji postuluje się standard (zasady) wyjaśnialności

jako warunek stawiany wobec kultury prawnej – kanał decyzyjny nieprzezroczysty nie spełnia warunku odpowiedniej relacji wobec jednostki.

Wnioski płynące z monografii mają charakter zarówno opisowy, jak i normatywny. Na płaszczyźnie opisowej wykazano, że twórczość Camusa i Kafki — odczytywana jako egzystencjalna literatura prawnicza — systematycznie odsłania zjawisko kolonizacji egzystencji przez esencję: konkretnego przez ogólne, jednostkowego przez ilościowe, dynamicznego przez trwałe. Państwo i prawo funkcjonują w analizowanej literaturze jako „machina” (w monografii wykorzystano niemieckie zestawienie Macht – Machenschaft) — złożony mechanizm redukujący relacje międzypodmiotowe do układu dominacji. Na płaszczyźnie normatywnej monografia formułuje postulat budowy nowego języka opisu prawa i doktryny prawniczej — języka nie tyle teoretycznego, co narracyjnego, uwzględniającego egzystencję jednostki jako właściwe źródło sensu. Kultura prawnicza potrzebuje nie tylko teorii, lecz także literackiej czułości — zdolności wsłuchania się w los człowieka zagubionego w maszynie systemu. Literatura nie jest w tym ujęciu ilustracją, lecz katalizatorem zmiany sposobu myślenia o prawie. Praca ma charakter prawniczy: jej przedmiotem jest prawo jako porządek normatywny i instytucjonalny, zaś analiza literacka służy wyłącznie jako narzędzie uzyskiwania wiedzy o prawie, nie jako cel autonomiczny.

4.5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowych

Łącznie z opublikowaną monografią habilitacyjną dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych obejmuje **blisko 80 prac**, w tym 6 monografii jednoautorskich i współautorskich (oprócz monografii habilitacyjnej), redakcję pracy zbiorowej, artykuły w recenzowanych czasopismach krajowych i zagranicznych oraz rozdziały w monografiach zbiorowych (pełny wykaz zawiera załącznik). Dorobek ten układa się w spójny program badawczy, rozwijany od problematyki odpowiedzialności i karania, przez zagadnienia paternalizmu oraz sprawiedliwości naprawczej, następnie przez badania nad hermeneutyką prawa i literaturą, aż po ogólną teorię prawa i egzystencjalną filozofię prawa, której najpełniejszy wyraz stanowi monografia habilitacyjna. Poniżej omawiam najważniejsze prace z każdego z tych nurtów, wskazując ich zasadnicze tezy, wkład do dyscypliny nauki prawne oraz związek z osiągnięciem habilitacyjnym.

Nurt I. Filozofia karania i odpowiedzialności

Nurt ten stanowi fundament pojęciowy całego programu badawczego i jest najobszerniej reprezentowany w dorobku. Obejmuje dwie monografie jednoautorskie, kilkanaście artykułów w recenzowanych pismach zagranicznych i krajowych oraz rozdziały w pracach zbiorowych.

Omawiane publikacje:

- [1] M. Peno, *Odpowiedzialność prawna z perspektywy filozofii odpowiedzialności. Rozważania na tle prawa karnego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2018, ISBN 978-83-7972-195-5, ss. 200.
- [2] M. Peno, *Filozoficzne podstawy kryminalizacji. Rozważania na tle przestępstwa, zła i polityki prawa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2019, ISBN 978-83-7972-253-2, ss. 340.
- [3] M. Peno, Odpowiedzialność karna a determinizm antropologiczny, *Archiwum Kryminologii*, Tom XXXVI 2014, Scholar, Warszawa 2015, s. 109–132.
- [4] M. Peno, Aspekty moralne odpowiedzialności w prawie karnym, *Acta Universitatis Lodzensis Folia Iuridica* 2015, nr 75, s. 141–158.
- [5] M. Peno, Argument ze strachu – Roberta Nozicka uzasadnienie odpowiedzialności karnej, *Acta Iuris Stetinensis* 2015, nr 10, s. 61–78.
- [6] M. Peno, Filozofia karania – od prawa naturalnego do liberalnej wolności, *Studia Prawa Publicznego* 2015, nr 3 (11), s. 81–111.
- [7] M. Peno, Prima Facie Retributivism: On the obligation to administer justice, *Facta Universitatis – Law and Politics*, vol 16, 3/2018, s. 185–193.
- [8] M. Peno, Przestępstwo i kara w filozoficznym ujęciu Johna Finnis, *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały* 2018, nr 1 (22), s. 63–80.
- [9] M. Peno, Philosophy of Punishment: Normative Models and Construction Principles of Legal Systems, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2019, Vol. 69, No. 3, DOI: 10.3935/zpfz.69.3.04, s. 411–432 [SCOPUS].

[10] M. Peno, The Character of the Principles of Criminal Law and Criminal Responsibility: Between the Philosophy of Law and Semiotic, *Liverpool Law Review* (2019), Volume 40, Number 2, DOI: 10.1007/s10991-019-09226-y, s. 79–93.

[11] M. Peno, O. Bogucki, Principles of Criminal Liability from the Semiotic Point of View, *International Journal for the Semiotics of Law*, Volume 34, issue 2, April 2021, s. 561–578.

[12] M. Peno, The Philosophy of Criminal Law and the Phenomenon of Anti-Democratization, *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie* 2019, Volume 105, Issue 4, DOI: 10.25162/ARSP-2019-0022, s. 471–483.

[13] M. Peno, Nadając znaczenie prawom – Alona Harela koncepcja obowiązku konstytucyjnej kryminalizacji, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego*, nr 1 (65), s. 283–294.

[14] M. Peno, Rule of law, (w:) *Elgar Encyclopedia of Crime and Criminal Justice*, red. V. Mitsilegas, P. Caeiro, S. Gless, Edward Elgar, 2022.

[15] M. Peno, Punishing (Non-) Citizens, *Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* 2016, nr 2, s. 28-38).

Monografia *Odpowiedzialność prawna z perspektywy filozofii odpowiedzialności* [poz. 1] (Szczecin 2018, 200 ss.) zawiera analizę pojęcia odpowiedzialności prawnej, a także systematyczną rekonstrukcję filozoficznych uzasadnień odpowiedzialności. Podjęto w niej próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim sensie filozofia odpowiedzialności może wspierać uzasadnienie odpowiedzialności prawnej, a w szczególności karnej.

Monografia *Filozoficzne podstawy kryminalizacji* [poz. 2] (Szczecin 2019, 340 ss.) jest rekonstrukcją i krytyczną oceną normatywnych modeli kryminalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem liberalnych teorii ograniczenia władzy penalnej (Mill, Feinberg, Husak). W pracy wykazano, że żadna z istniejących teorii kryminalizacji nie dostarcza samodzielnie wystarczającego kryterium decyzji kryminalizacyjnych; zaproponowano zatem podejście pluralistyczne, uwzględniające zarówno kryteria liberalne, jak i komunitarian-istyczne oraz funkcjonalne.

Szereg artykułów w tym nurcie poświęcony był **fundamentalnym zagadnieniom dotyczącym odpowiedzialności karnej**. W pracach z 2015 r. (*Odpowiedzialność karna a determinizm antropologiczny*; *Aspekty moralne odpowiedzialności w prawie karnym*;

Filozofia karania – od prawa naturalnego do liberalnej wolności) analizowano relację między determinizmem a przesłankami odpowiedzialności karnej, formułując tezę, że miękki determinizm nie wyklucza odpowiedzialności, ale wymaga jej przeformułowania na gruncie koncepcji reaktywnych postaw (Strawson). W *Argument ze strachu – Roberta Nozicka uzasadnienie odpowiedzialności karnej* (*Acta Iuris Stetinensis*, 2015) poddano krytycznej analizie Nozicka argument ze strachu jako uzasadnienie retrybtywizmu, wykazując jego niewystarczalność przy jednoczesnym zachowaniu intuicji o zasadności kary.

Ważnym blokiem w tym nurcie są artykuły poświęcone **retrybtywizmowi i kryminalizacji**. W *Prima Facie Retributivism: On the obligation to administer justice* (*Facta Universitatis. Law and Politics*, 2018) wykazano, że obowiązek wymierzania sprawiedliwości ma charakter *prima facie*, nie bezwarunkowy, istnieją zatem okoliczności, w których może być uchylony lub ograniczony. Teza ta, nawiązująca do Rossowskiej koncepcji obowiązków *prima facie*, przygotowała grunt pod późniejszą dyskusję o sprawiedliwości naprawczej jako wariancie spełnienia obowiązku reagowania na przestępstwo. W *Przestępstwo i kara w filozoficznym ujęciu Johna Finnis* (*Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, 2018) dokonano rekonstrukcji jurnaturalistycznego modelu karania u Finnis, wskazując na ramy czy granice *ius puniendi*.

Wśród artykułów publikowanych w zagranicznych pismach recenzowanych, na szczególne wyróżnienie zasługują te, które dotyczą zagadnienia reguł konstrukcyjnych systemu prawa karnego — łączących teorię prawa, w tym semiotykę, z zagadnieniami dogmatyczno-prawnymi nauki o prawie karnym. *Philosophy of Punishment: Normative Models and Construction Principles of Legal Systems* (Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2019) [poz. 9] analizuje normatywne modele karania – retrybtywizm, prewencionizm i komunikatywizm – jako różne typy reguł systemu prawnego; centralna teza głosi, że przesłanki kary w modelu retrybtywnym mają charakter reguł optymalizacyjnych (*prima facie*), nie bezwarunkowych dyrektyw. *The Character of the Principles of Criminal Law and Criminal Responsibility: Between the Philosophy of Law and Semiotic* (*Liverpool Law Review*, 2019) [poz. 10] proponuje semiotyczną charakterystykę zasad prawa karnego jako norm, dyrektyw teleologicznych i -przede wszystkim – reguł konstytutywnych systemu odpowiedzialności. *Principles of Criminal Liability from the Semiotic Point of View* (*International Journal for the Semiotics of Law*,

2021, współaut. O. Bogucki) rozszerza semiotyczne ujęcie zasad odpowiedzialności karnej o badając status reguł konstrukcyjnych systemu prawa karnego i zasad prawa w sensie opisowym (jak zatem konstruowany jest system prawa karnego na poziomie meta-normatywnym).

Praktyczny charakter ma artykuł *The Philosophy of Criminal Law and the Phenomenon of Anti-Democratization* (*Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie / ARSP*, 2019) [poz. 12]. Artykuł odnosi reguły konstrukcyjne modelu prawa karnego do zjawiska antydemokratyzacji: analizuje polską politykę karną w latach 2018-2019 jako przypadek naruszenia idei rządów prawa i wykazuje, że formalne zachowanie procedur demokratycznych nie wyklucza materialnego podważenia zasady *rule of law*. **Pragnę nadmienić, że artykuł powstał w związku z moim pobytem na Central European University i w powiązaniu z moim wystąpieniem w czasie seminarium w grupie POLEMO w 2019 roku.**

W artykule *Nadając znaczenie prawom – Alona Harela koncepcja obowiązku konstytucyjnej kryminalizacji* (2022) oraz w haśle *Rule of Law* opublikowanym w *Elgar Encyclopedia of Crime and Criminal Justice* (2022) podjęto problematykę konstytucyjnych granic penalizacji, wskazując na konieczność odróżnienia penalizacji jako uprawnienia od penalizacji jako obowiązku konstytucyjnego.

W tym duchu jest także artykuł *Punishing (Non-) Citizens* (*Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej* 2016, nr 2, s. 28-38), bowiem pokazuje mechanizmy wykluczenia wpisane w państwową represję karną, wskazując na dysfunkcje prawa karnego nie ze względów politycznych, ale społecznych i kulturowych.

Pragnę zaznaczyć, że ten nurt badań dostarczył monografii habilitacyjnej fundamentu pojęciowego w trzech wymiarach: (a) wypracowane tu ujęcie zasad (w sensie opisowym) prawa karnego jako meta-reguł *prima facie* pośrednio przygotowało koncepcję „normy życiowej” jako egzystencjalnego odpowiednika *prima facie* obowiązku wobec systemu – stawiając pytanie o to, co jest przed decyzją prawodawcy o uregulowaniu danej kwestii; (b) analiza procesów antydemokratyzacji, ideologii prawnej, dominacji i układu sił władzy antycypuje kafkowską „maszynę” instytucjonalną opisywaną w rozdziałach 2 i 3 monografii; (c) rekonstrukcja teorii komunikacyjnej kary i jej krytyka stworzyły tło dla

zasady ograniczonej formalności, jako kryterium legitymizacji prawa. Badałem także zakres wolności woli i odpowiedzialności.

Nurt II. Paternalizm prawny i sprawiedliwość naprawcza

Nurt ten wyrasta bezpośrednio z nurtu I i stanowi jego pogłębienie w kierunku granic ingerencji państwa w wolność jednostki. Zamknięty jest **monografią** *Problem relacji paternalizmu prawnego do zagadnienia sprawiedliwości naprawczej (w prawie karnym): analiza filozoficzno-prawna* (Szczecin 2024, 319 ss.) [poz. 1] — bezpośredni efekt grantu NCN MINIATURA-5 (2021–2022) i dwóch pobytów badawczych w Oñati IISL (Hiszpania).

Omawiane publikacje:

- [1] M. Peno, *Problem relacji paternalizmu prawnego do zagadnienia sprawiedliwości naprawczej (w prawie karnym): analiza filozoficzno-prawna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2024, ss. 319.
- [2] M. Peno, *Wokół aksjologii sprawiedliwości naprawczej*, 2024.
- [3] M. Peno, *Wokół modeli regulacji prawnej instytucji rodziny*, *Zeszyty Prawnicze BAS*, 2024.
- [4] M. Peno, *Axiology of Mediation and Restorative Justice*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2024.
- [5] M. Peno, *Implementing Mediation and Other Forms of Restorative Justice*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2024.
- [6] M. Peno, *Komunikacyjne podejście do roli metropolii. Metropolie i wspólnota metropolitarna jako przestrzeń dyskursywnego uzasadniania decyzji*, *Samorząd Terytorialny* 7-8/2021

Monografia stawia i weryfikuje tezę, że paternalizm prawny i sprawiedliwość naprawcza nie stanowią w gruncie rzeczy (i paradoaksalnie) dwóch przeciwstawnych modeli ingerencji państwa w relacje między sprawcą a ofiarą przestępstwa. Paternalizm charakteryzuje się zastąpieniem woli podmiotu wolą państwa: władza przejmuje odpowiedzialność za wybór, który powinien należeć do sprawcy lub ofiary.

Sprawiedliwość naprawcza *prima vista* odwraca tę logikę, przywracając podmiotowość obu stronom i czyniąc z dialogu sprawca–ofiara centrum reakcji na przestępstwo. Monografia wykazuje jednak, że nawet w modelu naprawczym zachowuje się element paternalistycznej ingerencji państwa, który — jeśli przekroczy granicę konieczności — deformuje ideę sprawiedliwości naprawczej *per se* i może stawiać tak sprawcę, jak i ofiarę w sytuacji gorszej niż ta oferowana przez klasyczny model sprawiedliwości karnej.

Uzupełnieniem nurtu są artykuły omawiające **aksjologię i legislacyjne aspekty sprawiedliwości naprawczej**: *Axiology of Mediation and Restorative Justice* [poz. 4] (*Instytut Wymiaru Sprawiedliwości*, 2024) – rekonstrukcja aksjologicznych podstaw mediacji z perspektywy filozoficzno-prawnej, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego kontekstu; *Implementing Mediation and Other Forms of Restorative Justice* [poz. 5] (*IWS*, 2024) – rekomendacje legislacyjne dotyczące implementacji alternatywnych form rozwiązywania sporów, zawierające postulat *de lege ferenda*; *Wokół aksjologii sprawiedliwości naprawczej* (2024) – pogłębiona analiza wartości leżących u podstaw sprawiedliwości naprawczej w zderzeniu z retrybutywizmem; *Wokół modeli regulacji prawnej instytucji rodziny* (*Zeszyty Prawnicze BAS*, 2024) – analiza zakresu dopuszczalnej ingerencji państwa w sferę życia rodzinnego jako casus paternalizmu prawnego w kontekście prawa rodzinnego.

W tym też obszarze mieści się artykuł pt. M. Peno, *Komunikacyjne podejście do roli metropolii. Metropolie i wspólnota metropolitarna jako przestrzeń dyskursywnego uzasadniania decyzji* (*Samorząd Terytorialny* 2021), albowiem analizuje zdolność wspólnot do autonomicznej samoregulacji i komunikacyjnej otwartości w ramach większych struktur państwowych.

W tym obszarze koncentrowałem się na kategoriach „miary” – krytyka kary i momenty przekroczenia *ius puniendi* (w samym pojęciu kryje się założenie, jakby istniało naturalne prawo do karania) jako przekroczenia granicy ograniczonej formalności („minimalny *nomos*”) oraz wskazanie sprawiedliwości naprawczej oraz roli wspólnot oraz komunikacji jako pozytywnego kierunku reform wyrastają z badań prowadzonych w tym nurcie.

Nurt III. Prawo i literatura oraz hermeneutyka egzystencjalna

Nurt III stanowi bezpośrednie zaplecze warsztatowe i metodologiczne osiągnięcia habilitacyjnego. Jego kształtowanie w moich pracach widoczne jest od ok. 2020 r. i przebiega równoległe z pracą nad monografią habilitacyjną. Kluczowe prace to:

Omawiane publikacje:

[1] M. Peno, Interpretacyjna analiza fenomenologiczna jako rama teoretyczna badań nad przestępczością: uwagi metodologiczne, *Biuletyn Kryminologiczny* 2020, nr 27, s. 9–19.

[2] M. Peno, Kara, odpowiedzialność i przemiana w powieści Lektor Bernharda Schlinka, *Rocznik Komparatystyczny*, nr 13, 2022, s. 87–110.

[3] M. Peno, W kręgu filozofii egzystencjalnej o Sloterdijku, esej recenzyjny, *Rocznik Komparatystyczny*, 2024, nr 15, s. 211-220

Interpretacyjna analiza fenomenologiczna jako rama teoretyczna badań nad przestępczością (*Biuletyn Kryminologiczny*, 2020) [poz. 1] jest pracą metodologiczną o charakterze programowym. Zaproponowano w niej zastosowanie interpretacyjnej analizy fenomenologicznej (IPA – *Interpretative Phenomenological Analysis*) jako ramy badań kryminologicznych skupionych na tym, jak podmioty nadają sens doświadczanym sytuacjom, w tym sytuacjom prawnym. Teza była taka, że IPA, wywodząca się z fenomenologii Husserla i hermeneutyki Heideggera, pozwala na konstruowanie wiedzy o prawie poprzez analizę subiektywnych doświadczeń jego adresatów. Można powiedzieć, że jest zatem metodologicznym odpowiednikiem perspektywy „od środka” stosowanej w monografii habilitacyjnej. Artykuł był referowany na Universität Greifswald (2021) i stanowił punkt wyjścia metodologicznego rozdziału monografii.

Kara, odpowiedzialność i przemiana w powieści Lektor Bernharda Schlinka (*Rocznik Komparatystyczny*, 2022) [poz. 2] jest pierwszym w dorobku opracowaniem stosującym metodę *Law in Literature* do analizy prawniczej. Zbadano w nim, w jaki sposób powieść Schlinka modeluje doświadczenie odpowiedzialności karnej, przemiany moralnej i relacji sprawca–ofiara.

W kręgu filozofii egzystencjalnej o Sloterdijku (esej recenzyjny, *Rocznik Komparatystyczny*, 2024) umieszcza badania nad egzystencjalizmem w szerszym kontekście filozofii współczesnej, podejmując polemikę z Sloterdijka próbą

„przewyciężenia" egzystencjalizmu poprzez sferologię. Praca argumentuje, że egzystencjalizm pozostaje niezastąpionym narzędziem opisu podmiotowości w sytuacjach granicznych.

Kategorie egzystencjalne (wina, przemiana, miłość jako transgresja norm) są prawniczo operatywne: pozwalają uchwycić wymiary doświadczenia prawnego niedostępne dla analizy dogmatyczno-prawnej. Prace te przetestowały metodę zastosowaną następnie szerzej w monografii habilitacyjnej.

W tym obszarze badawczym byłem aktywnym uczestnikiem życia naukowego. Warto dodać, że pokłosem badań w tym obszarze był także referat: Egzystencjalizm i filozofia prawa: Kim jest prawnik egzystencjalista?" wygłoszony w Lublinie w czasie Konferencji Polskiej Sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa, (UMCS, 23–25.09.2024).

Związek z monografią habilitacyjną jest w tym nurcie szczególnie wyrazisty: nurt III stał się zapleczem nie tylko metody badawczej (*Law in Literature*), ale i przyjętego *implicite* rozróżnienia między poznawczym a ornamentacyjnym użyciem literatury w prawoznawstwie. Rozróżnienia kluczowego dla uzasadnienia prawniczego, a nie literaturoznawczego, charakteru monografii habilitacyjnej. Kategoria performatywności prawa (z artykułu o sprawie Maliszów) jest obecna w rozdziale 2 monografii jako jeden z mechanizmów „machiny” instytucjonalnej.

Nurt IV. Ogólna teoria prawa

Nurt IV obejmuje zagadnienia sprowadzające się do szerszego zaplecza z zakresu ogólnej teorii prawa, zwłaszcza w odniesieniu do koncepcji reguł i zasad, komunikatywności prawa oraz pluralizmu normatywnego.

Omawiane publikacje:

[1] M. Peno, Leona Petrażyckiego teoria prawa zwyczajowego, (w:) E. Cała-Wacinkiewicz, Z. Kuniewicz, B. Kanarek (red.), *O pojmowaniu prawa i prawoznawstwa. Profesorowi Stanisławowi Czepicie in memoriam*, C.H. Beck, Warszawa 2021, ISBN 978-83-8235-859-9, s. 83–94.

[2] M. Peno, Leon Petrażycki and a pluralism of the sources of law, *Tribuna Juridică* 2019 [poz. 2], Volume 9, Issue 1, ISSN 2247-7195, s. 246–260 [Web of Science].

[3] M. Peno, Understanding disorder in the law and jurisprudence, *Horyzonty Polityki*, 2023.

[4] M. Peno, J. Jaśkiewicz, Rule of Law as the Construction Principle of the Legal System, (w:) M. Belov (red.), *Rule of Law at the Beginning of the Twenty-First Century*, Eleven International Publishing, Hague 2018, ISBN 978-94-6236-858-3, s. 21–33.

[5] M. Peno, How to Make the Law More Communicative (if at all possible)?, (w:) E. Csatlós (red.), *Recent Challenges of Public Administration 4*, Iurisperitus Publishers, Szeged 2022, s. 109–118.

[6] M. Peno, K. Burdziak (red.), *The Concept of Modern Law. Polish and Central European Tradition*, Peter Lang, Berlin 2019, ISBN 978-3-631-78325-2 (Print), ss. 197.

[7] K. Nizioł, M. Peno, *Ekonomiczna analiza prawa publicznego – problemy, konteksty, zastosowania*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2019, ISBN 978-83-7972-216-7, ss. 171.

[8] K. Nizioł, M. Peno, *Zdrowie i prawo*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2024, ss. 149.

Rozdział *Leona Petrażyckiego teoria prawa zwyczajowego* (w monografii zbiorowej *O pojmowaniu prawa i prawoznawstwa*, C.H. Beck, Warszawa 2021) [poz. 1] jest rekonstrukcją Petrażyckiego koncepcji prawa zwyczajowego. Petrażycki nie redukuje prawa do przeżycia psychicznego, lecz buduje intersubiektywnie ugruntowaną teorię normatywności zakorzenioną w praktykach społecznych. Kategoria „przeżycia prawnego” pozwala szeroko interpretować zjawiska prawne i prawo jako zjawisko. Zaznaczyć warto, że zaproponowana w monografii habilitacyjnej norma życiowa różni się od Petrażyckiego, jeśli szukać *iunctum*, przeżycia imperatywno-atrybutywnego tym, że ma charakter egzystencjalny (nie psychologiczny), intersubiektywny i krytyczny wobec prawa pozytywnego.

Artykuł *Leon Petrażycki and a pluralism of the sources of law* (*Tribuna Juridică*, 2019, Web of Science) analizuje Petrażyckiego koncepcję pluralizmu prawnego, wykazując, że czymś naturalnym dla prawa są rzeczywiste przejawy pluralizmu i oddolnych procesów prawotwórczych i ich oparciu o koncepcję autonomicznego, pozapozytywistycznego źródła normatywności.

W artykule *Understanding disorder in the law and jurisprudence* (Horyzonty Polityki, 2023) [poz. 3] zaproponowano analizę zjawiska „nieporządku w prawie” (*disorder*) jako antytezę porządku prawnego: prawo może być samo źródłem dezorganizacji lub kombinacją niedających się pogodzić norm. Wykazano, że nieporządek prawny nie jest jedynie przypadkową wadą systemu, ale może mieć charakter celowy i funkcjonalny. Teza ta antycypuje kafkowską „maszynę” instytucjonalną opisywaną w rozdziale 2 monografii habilitacyjnej: hiperproceduralność jest formą nieporządku zdolnego do paraliżowania podmiotu, nie zaś wyrazem porządku.

Praca *Rule of Law as the Construction Principle of the Legal System* [poz. 4] (współaut. J. Jaśkiewicz, Eleven International Publishing, 2018) analizuje zasadę *rule of law* jako zasadę konstytutywną systemu prawnego, nie jedną z wielu reguł, lecz warunek możliwości prawa jako takiego. Artykuł *How to Make the Law More Communicative* (Szeged 2022) proponuje postulaty dotyczące komunikatywności prawa, przekładalne na te problemy, które poruszono przy analizach dzieł literackich obranych za zasadniczy punkt odniesienia w monografii habilitacyjnej.

Redakcja pracy zbiorowej M. Peno, K. Burdziak (red.), *The Concept of Modern Law. Polish and Central European Tradition* (Peter Lang, Berlin 2019) miała na celu zestawienie polskich i środkowoeuropejskich tradycji filozofii prawa i teorii prawa w perspektywie komparatystycznej.

W tym nurcie mieszczą się również dwie monografie interdyscyplinarne we współautorstwie z K. Nizioł: *Ekonomiczna analiza prawa publicznego* (Szczecin 2019) oraz *Zdrowie i prawo* (Szczecin 2024). Pierwsza stanowi wprowadzenie do narzędzi ekonomicznej analizy prawa stosowanych w obszarze prawa publicznego; druga analizuje prawne mechanizmy ochrony zdrowia determinujące sytuację prawną pacjenta, jest to w zakresie mojego autorstwa (50%, rozdziały przypisane poszczególnym autorom), analiza prowadzona w ramach IPA (badania jakościowe mieszczące się w obszarze socjologii prawa).

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Aktywność naukowa w instytucjach zagranicznych była funkcjonalnie powiązana z programem badawczym opisanym w sekcji 4. Kolejne pobyty wzmacniały i różnicowały perspektywę interpretacyjną prawa „od środka”, prowadząc do wyników opublikowanych lub wpisanych bezpośrednio w osiągnięcie habilitacyjne.

A. Wyjazdy badawcze

Oñati International Institute for the Sociology of Law (Oñati, Hiszpania) – dwa pobyty badawcze. Oñati IISL jest jednym z wiodących w Europie ośrodków badań socjologiczno-prawnych i centrum dokumentacji z zakresu *Law and Society*. *Pobyt I* (13–22.02.2019): kwerenda biblioteczna i systematyczny przegląd literatury z zakresu socjologii prawa, kulturowej teorii prawa i narracyjności instytucji – fundamentalnej dla perspektywy interpretacyjnej rozwijanej w dalszych badaniach. *Pobyt II* (07–28.02.2022): pobyt badawczy z elementami konsultacji naukowych dotyczących sprawiedliwości naprawczej i paternalizmu prawnego. Bezpośrednio przyczynił się do realizacji projektu badawczego zakończonego monografią z 2024 r.

University of Bergen, Faculty of Law (Bergen, Norwegia) – pobyt badawczy i konferencja. Pobyt (26.11–02.12.2018) był punktem krystalizacji problematyki narracyjnej w prawie. Udział w konferencji „Narratives in the Criminal Process” (30.11–01.12.2018) umożliwił bezpośredni kontakt z aktualnym stanem badań nad narracyjnością procesu karnego. Jestem członkiem *The Nordic Society for Phenomenology*.

Universität Greifswald (Niemcy) – dwie wizyty. *Wizyta I* (11–15.06.2018): mobilność Erasmus+, nawiązanie kontaktów naukowych. *Wizyta II* (22–26.11.2021): wizyta studyjna zakończona referatem „Interpretative Phenomenological Analysis as a theoretical framework for crime research” wygłoszonym w Katedrze Kryminologii; na pobyt otrzymałem stypendium Uniwersytetu w Greifswaldzie. Referat metodologicznie wzmocnił fenomenologiczne zaplecze monografii habilitacyjnej.

Pozostałe pobyty badawcze i kwerendy: Wiedeń – IWM (09.2017); Berlin – Freie Universität Berlin (04.2018); San Sebastián – UPV/EHU (02.2019); Budapeszt – Central European University (03.2019, wykład gościnny POLEMO Seminar); Bilbao (05–

06.05.2022, referat na warsztatach „Restorative Justice in Prisons”, IISL); Warna – University of Economics Varna (06.2023, mobilność badawcza w centrum mediacji); Sofia – Faculty of Law (07.2017). Na Universidad de Deusto w Bilbao przebywałem jako profesor wizytujący (2018).

B. Projekty badawcze o wymiarze międzynarodowym

- **NCN MINIATURA-5** (nr 2021/05/X/HS5/00254) – „Ernesta Garzóna Valdésa koncepcja i uzasadnienie paternalizmu. Badania biblioteczne” – kierownik projektu (2021–2022).
- **Polish-Hungarian Research Platform 2022** – roczny projekt badawczy koordynowany przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości; konferencja w Warszawie (21–22.11.2022); publikacje pokonferencyjne (2024).

Przed uzyskaniem stopnia doktora realizowałem ponadto trzy małe projekty badawcze finansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dotacje celowe na badania służące rozwojowi młodych naukowców): *Odpowiedzialność, obowiązek i kara we współczesnej filozofii odpowiedzialności* (2014); *Filozofia prawa a polityka prawa* (2017); *Filozoficzne aspekty przestępstwa* (2018).

C. Wybrane konferencje międzynarodowe

Pragnę wskazać, w obszarze prowadzenia badań w innych, zwłaszcza zagranicznych ośrodkach naukowych, mieści się moja aktywność konferencyjna, jako że towarzyszyły jej prowadzone w ośrodkach wskazanych jako organizatorzy pobyty badawcze.

- Sofia, 25.03.2018 – „On the three dimensions of the rule of law”, Rule of Law at the Beginning of the XXI Century, Sofia University.
- Bergen, 30.11–01.12.2018 – „Narratives in the Criminal Process”, University of Bergen.
- Bilbao, 05–06.05.2022 – „Restorative Justice in Prisons: European Perspectives” (referat: „Social, moral and legal challenges of restorative justice: Polish perspectives”).

- Warszawa, 21–22.11.2022 – International Scientific Conference, Polish-Hungarian Research Platform 2022, IWS (referat: „Implementing Mediation and Other Forms of Restorative Justice”).
- Sofia, 31.05.2025 – „Mediation in Support of the Society”, New Bulgarian University (referat: „Mediation before the KNF Arbitration Court”).

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

Prowadzę lub prowadziłem zajęcia (wykłady lub ćwiczenia) zwłaszcza z następujących przedmiotów: Logika prawnicza, Teoria prawa, Filozofia, Etyka w administracji, Wstęp do prawoznawstwa, Rozwiązywanie konfliktów. Zajęcia w języku angielskim: *Philosophy of Law* (WPiA US) oraz *Academic Culture* (Szkola Doktorska US).

W ramach mobilności dydaktycznych Erasmus+ (STA) wygłosiłem wykłady na Universidad de Córdoba (2019), Università di Foggia (2019) oraz University of Plovdiv „Paisii Hilendarski” (2022). W 2017 r. prowadziłem zajęcia gościnne na University of National and World Economy w Sofii, a w 2023 r. Tematyka wykładów obejmowała filozofię prawa, teorię prawa, prawo karne oraz sprawiedliwość naprawczą. Prowadzenie zajęć w języku angielskim w zagranicznych ośrodkach akademickich pozwoliło na pogłębienie zarówno kompetencji dydaktycznych (nauczanie międzykulturowe, porównawcza dydaktyka prawa), jak i wiedzy komparatystycznej — poprzez bezpośredni kontakt z odmiennymi porządkami prawnymi i tradycjami nauczania prawa. Każda wizyta była zarazem okazją do nawiązania lub pogłębienia kontaktów naukowych z przedstawicielami zagranicznych wydziałów prawa, co zaowocowało m.in. współpracą w ramach sieci badawczych (Onate Institute for Sociology of Law) oraz publikacjami w zagranicznych czasopismach recenzowanych.

Szkolenia i kursy doskonalenia dydaktycznego obejmowały m.in.: kurs e-learningu i projektowania materiałów online (16.10.2018, certyfikat), szkolenie z zakresu nowoczesnych technologii w dydaktyce akademickiej (29–30.09.2021), kurs metodyki nauczania studentów międzynarodowych w ramach programu *Welcome to Poland* (16–

20.11.2020, certyfikat NAWA). Odebrałem również szkolenie z zakresu kompetencji komunikacyjnych dla wykładowców akademickich („Mów z klasą!", 22.04.2017, KN CogituS). Szkolenia te uzupełniają i wzmacniają kompetencje zdobyte w trakcie mobilności Erasmus+, składając się na spójny profil dydaktyczny orientowany na międzynarodową i międzykulturową dydaktykę prawa.

6.2. Opieka naukowa i funkcje w Szkole Doktorskiej

Jestem członkiem zespołu ds. dyscypliny nauk prawnych w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Szczecińskiego (od 2019 r.).

Pełnię funkcję promotora pomocniczego w Szkole Doktorskiej US (powołania z 2021 r.: mgr Claudia Weiss; mgr Agnieszka Słomczyńska — postępowanie w sprawie nadania stopnia w trakcie). Sprawowałem ponadto funkcję promotora pomocniczego w Instytucie Kulturoznawstwa UAM w Poznaniu przy doktoracie dr Alicji Nalewajko (*Prawa człowieka w perspektywie kulturoznawczej: poza uniwersalizm*; promotor: prof. dr hab. Waldemar Kuligowski; stopień doktora nadany w 2024 r.).

6.3. Osiągnięcia organizacyjne

Do głównych osiągnięć organizacyjnych zaliczyć należy:

W obszarze współpracy międzynarodowej pełniłem funkcję koordynatora wymiany zagranicznej WPiA US, w ramach której prowadziłem wizyty w zagranicznych uczelniach partnerskich w celu nawiązania i umocnienia umów o współpracy oraz porozumień o wymianie studentów i pracowników. Wizyty te — realizowane m.in. w ramach programów Erasmus+ — miały charakter zarówno administracyjno-organizacyjny (negocjowanie warunków współpracy, rozszerzanie sieci partnerów), jak i naukowy: każdorazowo wpisywały się w budowanie długoterminowych relacji między ośrodkami akademickimi. Jako członek Zespołu ds. współpracy międzynarodowej WPiA US (2021–2022) brałem udział w pracach na rzecz internacjonalizacji wydziału.

Wśród moich obowiązków organizacyjnych wymienić można zwłaszcza:

- Wydziałowy koordynator ds. wsparcia studentów z niepełnosprawnościami – od 2022 r.

- Członek Zespołu ds. współpracy międzynarodowej (WPiA US) – od 2021 – 2022 r.
- Członek Grupy Roboczej ds. Społecznej Odpowiedzialności Uczelni i autor katalogów SOU (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej) – od 2021 r.
- Członek Zespołu Rectorskiego ds. Społecznej Odpowiedzialności Uczelni (US) – od 2024 r.
- Członek zespołu WPiA US przygotowującego wniosek do NCBR w konkursie „Zintegrowane Programy Uczelni” (2017–2018)
- Członek zespołu rektorskiego ds. nowelizacji Statutu US (Zarządzenie Rektora nr 79/2016).
- Nagroda Rektora US (indywidualna) za osiągnięcia organizacyjne – 2017 r.
- Praca w kierunkowym zespole ds. jakości kształcenia i programu kształcenia studiów III stopnia – prawo (2014)
- Członek i sekretarz Wydziałowej Komisji Wyborczej (2014, 2015)

Od obowiązków organizatorskich w nauce zaliczam udział przy organizowaniu konferencji. Uczestniczyłem w komitetach organizacyjnych następujących konferencji krajowych i międzynarodowych: I Seminarium Teorii i Ekonomii Prawa (2018); Law and Chaos – Disorder in the Law (2019); The COVID-19 Pandemic – Legal and Economic Consequences (2021); Etyczne problemy współczesnego prawa (2018); Zmiany w technice prawodawczej (2019). Byłem organizatorem seminarium „The Contemporary Challenges in Law and Economics” (Szczecin, 2024). Wielokrotnie moderowałem panelami na konferencjach, co także jest warte odnotowania.

6.4. Działalność recenzencka i ekspercka, redakcje czasopism naukowych

Przygotowywałem recenzje m.in. dla czasopism: *Przegląd Sejmowy*, *Philosophia: Philosophical Quarterly of Israel*, *Prawo w Działaniu*, *Prawo i Więź*, *RPEiS*, *Probacja*, *Sortuz: Oñati Journal of Emergent Socio-Legal Studies*, *Studia Iuridica*.

Byłem recenzentem Narodowego Centrum Nauki (2022) i jestem czynnym ekspertem Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (do 2023).

Jestem członkiem redakcji czasopisma *Sortuz: Oñati Journal of Emergent Socio-Legal Studies* (indeksowane w SCOPUS).

W obszarze eksperckim przygotowałem opinie i ekspertyzy dla Biura Analiz Sejmowych, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej oraz Central European Academy (Budapeszt). Zostałem zgłoszony przez Ministerstwo Sprawiedliwości do European Cyberjustice Network (Rada Europy).

Uczestniczę z ramienia MS w seminariach European Law Institute (ELI), a poza tym w szeregu seminariów i konferencji mających wymiar praktyczny, umożliwiających budowanie relacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym uczelni (korporacje prawnicze, Rzecznik Praw Obywatelskich itd.).

Brałem udział w spotkaniach eksperckich UNCITRAL dotyczących reformy mechanizmów rozstrzygania sporów inwestycyjnych (ISDS), jako ekspert i delegat strony polskiej do prac przy ONZ (spotkanie nieformalne w Paryżu, prace grup roboczych: Nowy Jork, Wiedeń itd.).

Jestem członkiem zespołu opracowującego standardy etyczne dla doradców restrukturyzacyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości oraz współpracuję z Komisją Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego.

6.5. Popularyzacja nauki

W tym obszarze mieści się przede wszystkim publicystyka oraz wykłady otwarte. Dodatkowo mogę wskazać współorganizację dnia kierunku prawa służby mundurowych (2023 i n.).

- Publicystyka prawnicza w mediach ogólnopolskich (*Polityka, Dziennik Gazeta Prawna, Wprost, Prawo.pl, Forum Akademickie*).
- Dni Edukacji Prawniczej (Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa, 2026)
- Sprawozdania z seminariów naukowych publikowane w *Acta Iuris Stetinensis* (2022, 2025).
- Udział w Zachodniopomorskich Festiwalach Nauki (2014-2017)
- Wykłady dla uczniów szkół partnerskich WPiA US (2014 i 2015)

7. Inne informacje

7.1. Wskaźniki bibliometryczne

Na dzień sporządzenia autoreferatu dane bibliometryczne autora przedstawiają się następująco.

Według stanu profilu Google Scholar (marzec 2026): łącznie 151 cytowań; h-index = 7; i10-index = 2. Dane te traktuję jako wskaźnik zainteresowania środowiska badawczego.

W bazie Scopus dorobek obejmuje 12 dokumentów, 10 cytowań oraz 9 dokumentów cytujących, przy wskaźniku h-index równym 2. W bazie Web of Science Core Collection dorobek obejmuje 4 publikacje, 3 cytowania oraz 3 artykuły cytujące; z wyłączeniem autocytowań są to odpowiednio 2 cytowania i 2 artykuły cytujące. Wskaźnik h-index w bazie Web of Science Core Collection wynosi 1.

Moje publikacje są cytowane w orzecznictwie (Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych wskazuje ponad 100 cytowań, baza orzeczeń Sądu Najwyższego – 4).

7.2. Członkostwo w towarzystwach naukowych

- Stowarzyszenie Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej – Sekcja Polska IVR.
- The Nordic Society for Phenomenology.
- Albert Camus Society.
- International Law Association (ILA).
- Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.
- European Forum for Restorative Justice

dr Michał Peno

Szczecin, marzec 2026 r.

Potwierdzam zgodność wydruku z dokumentem wydanym w postaci elektronicznej:

Identyfikator dokumentu	352139.974221.871541
Nazwa dokumentu	AutoreferatPeno_(Załącznik_- _RPW_5016_2026) (Załącznik - RPW_7957_2026).pdf
Tytuł dokumentu	AutoreferatPeno_(Załącznik_- _RPW_5016_2026) (Załącznik - RPW_7957_2026)
Data dokumentu	28.04.2026 00:00:00
Skrót dokumentu	4B18F12A8EA12F9851C4C9099412037C7645F 47B
Wersja dokumentu	1.0
Data podpisu	28.04.2026
Sygnatariusz	MICHAŁ PENO
Rodzaj certyfikatu	Certyfikat kwalifikowany podpisu elektronicznego
	EZD 3.134.5.5.
Data wydruku:	20.05.2026 13:00:45
Autor wydruku:	Tuńska Joanna